

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

Historiography of Amir Temur and the Timurid period

Associate Professor of the Department of History, Kokand State University

Marozikov Akmal Abdurashidovich

+998901501412, marozikov.akmal@gmail.com

Annotation

This article examines the development of the historiography of Amir Temur and the Timurid era, the major written sources, and modern scholarly approaches to the study of this period. The study analyzes Amir Temur’s state administration, political activity, constructive policy, and international diplomatic relations on the basis of historical materials. Particular attention is given to the works of Nizamiddin Shami, Sharafiddin Ali Yazdi, Ibn Arabshah, and Abdurazzaq Samarkandi as key historical sources on the Timurid era.

Keywords

Amir Temur, Timurids, historiography, Movarounnahr, Samarkand, Zafarnoma, diplomatic relations, public administration, cultural development, historical sources.

Amir Temur va temuriylar davri tarixshunosligi

Qo‘qon DU Tarix kafedrası dotsenti

Maroziqov Akmal Abdurashidovich

+998901501412, marozikov.akmal@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada Amir Temur va Temuriylar davri tarixshunosligining shakllanish jarayonlari, ushbu davrni yorituvchi muhim yozma manbalar hamda zamonaviy ilmiy qarashlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda Sohibqironning davlat boshqaruvi, siyosiy faoliyati, bunyodkorlik siyosati va xalqaro diplomatik munosabatlari tarixiy manbalar asosida yoritilgan. Shuningdek, Nizomiddin Shomiy, Sharafiddin Ali Yazdiy, Ibn Arabshoh va

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

Abdurazzoq Samarqandiy kabi tarixchilarning asarlari tarixshunoslik nuqtai nazaridan baholangan.

Kalit soʻzlar

Amir Temur, Temuriylar, tarixshunoslik, Movarounnahr, Samarqand, Zafarnoma, diplomatik aloqalar, davlat boshqaruvi, madaniy taraqqiyot, tarixiy manbalar.

Аннотация

В данной статье рассматриваются процессы формирования историографии эпохи Амира Темура и Темуридов, основные письменные источники и современные научные подходы к изучению данного периода. На основе исторических материалов анализируются государственная деятельность Амира Темура, его созидательная политика и международные дипломатические отношения. Особое внимание уделяется трудам Низамиддина Шами, Шарафиддина Али Язди, Ибн Арабшаха и Абдураззака Самарканди как важным источникам по истории эпохи Темуридов.

Ключевые слова

Амир Темур, Тимуриды, историография, Мовароуннахр, Самарканд, Зафарнома, дипломатические отношения, государственное управление, культурное развитие, исторические источники.

XIV–XV asrlar Markaziy Osiyo tarixida tub siyosiy oʻzgarishlar, iqtisodiy yuksalish va ilmiy-madaniy taraqqiyot bilan ajralib turadi. Aynan shu davrda Amir Temur tomonidan markazlashgan davlat asoslarining yaratilishi nafaqat Movarounnahr, balki keng Sharq hududlari taraqqiyotiga ham sezilarli taʼsir koʻrsatgan. Temuriylar davrida davlat boshqaruvi, ilm-fan, meʼmorchilik va diplomatik munosabatlar yuqori bosqichga koʻtarilganligi sababli ushbu davr tarixshunoslikning muhim tadqiqot obyektlaridan biri hisoblanadi [1].

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

Amir Temur faoliyatiga oid tarixiy ma’lumotlar Sharq va G’arb manbalarida turlicha talqin etiladi. Sharq tarixchilari Sohibqironni markazlashgan davlat asoschisi sifatida tasvirlagan bo’lsalar, ayrim G’arb mualliflari uning harbiy yurishlariga ko’proq e’tibor qaratganlar. Shu jihatdan Temuriylar davri tarixshunosligini o’rganish tarixiy manbalarni qiyosiy tahlil qilishni talab etadi [2].

XIV asrning ikkinchi yarmida Chig’atoy ulusida siyosiy tarqoqlik kuchayib, mahalliy amirlar o’rtasidagi kurashlar markaziy hokimiyatning zaiflashuviga olib kelgan edi. Ana shunday murakkab vaziyatda Amir Temur siyosiy maydonga chiqib, qisqa muddat ichida Movarounnahrda asosiy siyosiy kuchga aylandi [3].

Amir Temur 1336 yilda Kesh vohasida tavallud topgan bo’lib, yoshligidan harbiy san’at va siyosiy boshqaruvga qiziqqan. U dastlab turli amirlar xizmatida faoliyat yuritib, katta harbiy tajriba orttirgan. 1360-yillarga kelib esa Movarounnahr hududidagi siyosiy jarayonlarda faol qatnashib, o’z mavqeini mustahkamlashga muvaffaq bo’lgan [4].

1370 yilda Amir Temurning hokimiyat tepasiga kelishi Movarounnahr tarixida yangi davrni boshlab berdi. U markazlashgan davlat tuzib, qat’iy boshqaruv tizimini joriy etdi. Davlat boshqaruvida harbiy intizom, adolat tamoyili va hududiy nazorat masalalariga alohida e’tibor qaratildi. “Temur tuzuklari”da davlatni boshqarish tamoyillari, harbiy tartib-qoidalar va jamiyat hayotiga oid qarashlar o’z ifodasini topgan [5].

Temur davri tarixini o’rganishda “Zafarnoma” asarlari muhim manba sanaladi. Nizomiddin Shomiy tomonidan yaratilgan dastlabki “Zafarnoma” Amir Temur hayotligi davrida yozilgan bo’lib, unda Sohibqironning harbiy yurishlari va siyosiy faoliyati batafsil bayon qilingan. Keyinchalik Sharafiddin Ali Yazdiy ushbu asarni qayta ishlab, tarixiy voqealarni kengroq yoritgan [6].

Ibn Arabshoh asarlarida Amir Temur faoliyatiga nisbatan tanqidiy munosabat kuzatiladi. Shunga qaramay, uning asarlari Temur davrining siyosiy muhiti va xalqaro

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

munosabatlarini o‘rganishda muhim tarixiy manba hisoblanadi. Ibn Arabshoh Temurning qat’iyatli siyosatchi va kuchli strateg bo‘lganini qayd etadi [7].

Temuriylar davrida Samarqand Sharqning eng yirik siyosiy va madaniy markazlaridan biriga aylandi. Shaharda bunyod etilgan masjidlar, madrasalar, bog‘lar va saroylar Temuriylar davri me‘morchiligining yuksak namunasi sifatida tarixda muhim o‘rin tutadi. Sohibqiron ilm-fan va hunarmandchilik rivojiga ham alohida e‘tibor qaratgan [8].

Savdo va diplomatik aloqalarning rivojlanishi Temur davlatining iqtisodiy qudratini mustahkamlashga xizmat qilgan. Xususan, Xitoy, Hindiston, Eron hamda Yevropa davlatlari bilan diplomatik munosabatlar yo‘lga qo‘yilgan. Ispan elchisi Ruy Gonsales de Klavixo Samarqandga qilgan safari davomida shaharning iqtisodiy va madaniy hayoti haqida muhim ma‘lumotlarni yozib qoldirgan [9].

1402 yilda Anqara jangida Amir Temur qo‘shinlarining Usmoniylar sultoni Boyazid I ustidan qozongan g‘alabasi xalqaro siyosiy vaziyatga katta ta’sir ko‘rsatdi. Ushbu g‘alaba natijasida Yevropa davlatlarining Temur davlatiga bo‘lgan qiziqishi yanada ortdi [10].

Hozirgi davr tarixshunosligida Amir Temur va Temuriylar davri yangi metodologik yondashuvlar asosida o‘rganilmoqda. Zamonaviy tadqiqotlarda davlat boshqaruvi, madaniy taraqqiyot, ilm-fan rivoji va xalqaro diplomatik aloqalar masalalariga alohida e‘tibor qaratilmoqda [11].

Xulosa qilib aytganda, Amir Temur va Temuriylar davri tarixshunosligi boy tarixiy manbalar va ilmiy tadqiqotlar asosida shakllangan muhim ilmiy yo‘nalish hisoblanadi. Nizomiddin Shomiy, Sharafiddin Ali Yazdiy, Ibn Arabshoh va boshqa tarixchilarning asarlari Temuriylar davri siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotini o‘rganishda asosiy manba vazifasini bajaradi. Temuriylar davri Markaziy Osiyo tarixida davlat boshqaruvi, ilm-fan va madaniyat taraqqiyotining muhim bosqichlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

etadi. Shu bois Sohibqiron merosini zamonaviy ilmiy yondashuvlar asosida tadqiq etish tarixshunoslikning dolzarb vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Amir Temur jahon tarixida. – Toshkent: Sharq, 2021.
2. Temuriylar renessansi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022.
3. O‘zbekiston davlatchiligi tarixida Amir Temur faoliyati.–Toshkent: Fan, 2020.
4. Amir Temur hayoti va faoliyati. – Toshkent: Akademnashr, 2021.
5. Temur tuzuklari. – Toshkent: Ma’naviyat, 2023.
6. Sharafiddin Ali Yazdiy. Zafarnoma. – Toshkent: Akademnashr, 2021.
7. Ibn Arabshoh. Temur tarixi. – Toshkent: Yangi nashr, 2020.